

Konu: Ruhsal İnsan

Yazı: 84

Sören Kirkegaard

Doç. Dr. **Haluk Berkmen**

Danimarkalı filozof **Sören Kirkegaard** (1813 – 1855) 1843 yılında *Korku ve Titreme* ile 1844 yılında *Kaygı Kavramı* adlı iki önemli felsefi eser yazdı. Korku ve Titreme'yi, Johannes de Silentio (Sessizliğin Yahya'sı) takma adıyla yayınladı. Bu eserinde Varoluşçuluk felsefesinin temellerini atmış oldu. Kirkegaard hiçbir düşünce sisteminin bireyin benzersiz deneyimlerini açıklayamayacağına inanıyordu. Ona göre en yüce ahlaki varlık bireyin kendisidir. Birey kendi kimliğini bir problem olarak bulur ve yaşamın anlamını, kendi varoluşunun gizemini araştırarak ortaya çıkarmayı umar. Yaşantımızı, yaptığımız seçimlerle ortaya çıkarttığımız ve böylece kendimiz olduğumuzu ileri sürmüştür.

Kirkegaard için bütün bunların dini yan anlamları vardır. Protestan Hıristiyanlığın ana geleneği içinde kalmış ve bireysel ruhun Tanrı ile ilişkisinin her şeyden önemli olduğuna inanmıştı. Bu bakımdan korku ve titremenin dini bağlantısına önem veriyordu. Kirkegaard kaygıyı ve daha güçlü durumu olan depresyonu anlamaya çalışıyordu. Kaygıyı bir uçurumun kenarında durduğumuzda hissettiğimiz baş dönmesine benzetmiştir. Uçuruma atlamak veya atlamamak an içinde verilecek bir karardır ve bu karar verme kaygısından kurtulmanın tek yolu, ona göre teslimiyet içine girmek ve olacakları kabullenmektir.

Teslimiyet kavramını Kirkegaard Hz. İbrahim örneği ile açıklamaya çalışmıştır. Tanrı İbrahim'in teslimiyetini ölçmek için ona "Tek oğlun olan ve çok sevdiğin İshak'ı Moriah ülkesindeki dağa götür ve sana göstereceğim yerde onu kurban et" demiştir. Hz. İbrahim bu emri yerine getirmek veya getirmemek özgürlüğüne sahipti. Seçim ona aitti. Hz. İbrahim teslimiyeti seçti ve tam oğlunu kurban ederken gökten inen koç onun teslimiyetini ödüllendirdi.

Kirkegaard "Sonsuz teslimiyet imandan önce gelen son aşamadır. Bu aşamayı gerçekleştirmemiş bir kimsenin imanı da yoktur. Zira sonsuz ve ölümsüz bir varlık olduğunun bilincine ancak sonsuz teslimiyet sayesinde erişebilir. Varoluşu hakkında söz söyleyebilmesi için insanın imanlı olması gerekir." der. Ayrıca depresyon halinin bu teslimiyet durumuna engel olduğunda ortaya çıkacağını savunur.

Hz. İbrahim tam bir teslimiyet içine girdiğinde kaygıdan kurtuldu ve ölümsüz bir ruhsal varlık olduğunun bilincine ulaştı. Teslimiyeti sayesinde imanı güçlendi ve sonuçta

ödüllendirildi. Bu tür bir teslimiyet insanın dünyadan uzaklaşmasını ve maddi dünyada sevdiği her varlıktan vazgeçmesini gerektirir. Bu vazgeçme duygusunun en belirgin örneğini de oğlunu kurban etmeyi bile kabullenen Hz. İbrahim gösterdi.

Kierkegaard içsel gerçekliğe, objektif bakışa karşı sübjektif bakışa, önem vermiştir. "gerçek içseldir ve içsel olan, sübjektif olan, gerçektir" demiştir. Bu sözlerle ifade etmek istediği; dış gerçeklikten çok, bu dıştan gelen etkilere nasıl bağlandığımız ve nasıl tepki verdiğimiz önemli olduğudur. Gerçeğin dıştan değil, içten kaynaklandığını savunmuştur. Bu yaklaşım ruhsallığın önemine işaret eder. Zira ruhsallık dıştan değil içten kaynaklanır. Ruhsal insan olmak demek bu dünyada var olmaya devam ederken manevi değerlere de önem vermek demektir.

Tasavvuf ehli kişiler şu sözü söylerler: "**Bu dünyada ol, ama bu dünyadan olma**". Bu sözün anlamı "Bu dünyada varsın ve yaşamak zorundasın. Var olmak için gerekeni yapacaksın, ama asla bu dünyanın çıkarıcı ve bencil isteklerine uymayacak ve egonun esiri olmayacaksın".

İnsanın gündelik yaşam içindeki davranışları onun ahlak değerleriyle yakından ilişkilidir. Kirkegaard'a göre gündelik yaşamda ahlak içeren değerler, büyük çapta anlam kaybına uğramışlardır. Yani, dünyada ve yaşamda anlam aramak gereksiz olmuştur. Zira dışa dönük objektif, bilimsel bakışta anlam yoktur. Anlamı içsel imanda, coşkuda ve ruhsallıkta bulmak gerektiğini savunmuştur. Bu anlam da mantıksal analizlerle değil, yaşamsal ilişkilerle ortaya çıkarılmalıdır. Kirkegaard'ın felsefi yaklaşımında yabancılaşma kavramı olsa da, Marx'ın materyalist yabancılaşma kavramına ve sosyal bakışı ile hiç ilgisi yoktur. Ona göre günümüzün insanı, ruhsal alandan uzaklaşıp yabancılaşmış olduğu için sorunlar yaşamaktadır. Bu bakımdan inanç dünyası ile ve imanla yakından ilgilenmiştir.

Kaynaklar:

https://en.wikipedia.org/wiki/Philosophy_of_S%C3%B8ren_Kierkegaard

https://en.wikipedia.org/wiki/Fear_and_Trembling